

УДК 330.131

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Богацька Н.М., Кричевська О.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті визначено поняття прибутковості підприємства та фактори впливу на прибутковість. Охарактеризовано поняття якості прибутку, що визначається через структуру джерел формування прибутку. Проаналізовано організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства, його функціональні та забезпечувальні елементи, організаційно-економічні елементи, конкретизовано його складові. Розмежовано організаційні (управління; планування; маркетингові дослідження; зовнішньоекономічні зв'язки; механізми лізингу та оренди) та економічні (інноваційно-інвестиційні заходи; фінансово-кредитний механізм; страхування та оподаткування; ціноутворення; мотиваційні механізми; засоби стимулювання підвищення конкурентоспроможності) характеристики механізму. Визначено, що важливу роль в ефективності самого механізму відіграє держава через створення умов для діяльності підприємств. Запропоновано шляхи підвищення прибутковості підприємства.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, прибутковість підприємства, прибуток, якість прибутку, рентабельність.

Постановка проблеми. Забезпечення прибутковості підприємства – основна мета діяльності будь-якого комерційного підприємства. Сутність прибутковості визначається економічним станом підприємства і його позиціонуванням на ринку. Основою забезпечення прибутковості є якісний розвиток підприємства, який має свої оціночні параметри, серед них ключовим є прибуток, точніше показник якості прибутку підприємства. Якість прибутку підприємства визначається як узагальнена характеристика структури джерел формування прибутку. Висока якість прибутку підприємства характеризується зростанням обсягів реалізації продукції та зниженням рівня операційних витрат. Тому застосування організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємств є вкрай необхідним для успішного розвитку не лише окремих підприємств та галузей, а й національної економіки вцілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах модернізації економіки дедалі більше вчених-економістів зосереджують увагу на дослідженні проблем функціонування економічних й організаційних механізмів управління та функціонування підприємств, а механізми забезпечення прибутковості в науковій літературі досліджені недостатньо. Дослідженнями економічного механізму займаються: Кульман А.М., Першко Л.О., Гудак В.В., Малицький А.А. [1, 8, 9, 12] та інші. В дослідженнях цих та інших авторів вивчається природа, складові елементи та проблеми в їх дієвості.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження поняття прибутковості та визначення організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємства, його основних складових.

Виклад основного матеріалу. Переходячи безпосередньо до висвітлення питань, пов'язаних із визначенням складових організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємства слід визначити саме поняття прибутковості, яке надається авторами [3-5] у різних інтерпретаціях.

Так, Огігчук М. Ф. надає визначення прибутковості як виду ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку). За наданою ним характеристикою прибутковість визначається відношенням результату (ефекту) до витрат [3, с. 37].

Плаксієнко В.Я. вважає, що прибутковість – це показник прибутку і надає таку його характеристику – це частина отриманого на вкладений капітал чистого доходу підприємства, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності [5, с. 17].

Таким чином, всі автори сходяться до висновку: щоб з'ясувати сутність прибутковості підприємства необхідно отриманий прибуток порівняти зі здійсненими витратами.

На сьогоднішній день, низькі показники прибутковості підприємств, що заявлені в статистичній звітності можна обґрунтувати небажанням підприємств показувати їх реальні значення, завищенням витрат виробництва для зменшення оподаткування.

Сам механізм, як категорія, є засобом, що забезпечує поступальний розвиток об'єкта, на який спрямовано рушійну силу чинників зовнішнього середовища. Його структура та зміст зазнають змін у процесі розвитку суспільного виробництва, тобто кожній суспільно-економічній системі відповідає адекватний механізм.

Зокрема, А.Кульман під економічним механізмом розуміє взаємозв'язок, що виникає між різними економічними явищами і процесами. Він пропонує розрізняти економічні механізми закритого та відкритого типу залежно від сфери їх дії, при цьому не розмежовуючи визначення економічного й ринкового механізмів [1, с. 26].

В економічній літературі часто вживається поняття «організаційно-економічний механізм», що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму [2, с. 82].

Дія економічного механізму в умовах ринкової економіки розглядається як система взаємозв'язків економічних явищ, що виникають у результаті функціонування об'єктивних економічних законів ринку.

Такий механізм – це єдність об'єктивної та суб'єктивної сторін. Суть об'єктивної сторони полягає в дії об'єктивних економічних законів, а суб'єктивної – у взаємопов'язаній діяльності всіх елементів механізму, що побудована з урахуванням їх цілей, потреб та інтересів.

На нашу думку, модель раціонального організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємств повинна формуватися на принципах: децентралізації, компактності, інтенсивності, скорочення проміжних ланок, взаємодії саморегуляції з державним регулюванням, гнучкості, відкритості, адекватності соціально-економічній ситуації.

Цільовою функцією даного структурного утворення є отримання прибутку через випуск і реалізацію конкурентоспроможної продукції, забезпечення високого рівня рентабельності й ліквідності за допомогою управлінських методів (прийняття рішень та їх реалізація, в т. ч. контроль за їх виконанням і оцінка одержаних результатів) [8, с. 90-94].

Схематично організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємств можна подати таким чином (рис. 1).

При формуванні даного механізму можна виділити ряд важелів впливу. Перш за все, це організаційно-економічні елементи, які включають адміністративні та ринкові інструменти (державне, регіональне, інституціональне регулювання та саморегулювання).

Економічні важелі впливу включають: інноваційно-інвестиційні заходи, фінансово-кредитний механізм регулювання, страхування та оподаткування, ціноутворення, мотиваційні механізми, засоби стимулювання на шляху підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Інноваційно-інвестиційні заходи мають включати в себе нормативно-правову базу забезпечення захисту інтересів інвесторів, гарантування державою недоторканості їх власності, сприяння інноваційним методам ведення підприємницької діяльності.

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємств [9, с. 75]

Оподаткування в забезпеченні прибутковості підприємств відіграє визначальну роль. Система оподаткування в Україні регулюється Податковим кодексом, що вступив в силу з 01.01.2011 р. і за короткий термін свого існування вже отримав 69 змін та доповнень (станом на лютий місяць 2015 р.), що свідчить про недосконалість його норм і положень.

Система страхування в Україні представлена, в основному, страхуванням майна, довгостроковим страхуванням життя, страхуванням відповідальності. Недостатньо розвинені сьогоденні медичне страхування і страхування ризиків підприємницької діяльності.

Ціноутворення в умовах ринкової економіки вільне, тобто визначається співвідношенням попиту і пропозиції. Але в Україні більше десяти різних відомств, що наділені повноваженнями щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції (як правило, це стратегічні та соціально значимі товари) [10].

Мотиваційні механізми мають бути забезпечені державою, наприклад пільгове оподаткування (пільгове, а не вибіркове) або доступ до ресурсів на пільгових умовах.

Засоби стимулювання підвищення конкурентоспроможності мають забезпечуватися заохоченням до застосування енерго- та ресурсозберігаючих технологій, оновленням основних фондів підприємства.

До організаційних важелів відносяться: організація управлінської діяльності, система планування, маркетингова діяльність, зовнішньоекономічні зв'язки, застосування механізмів лізингу та оренди. Вони охоплюють структуру управління та розподіл функцій в сфері державного регулювання підприємництва і діяльності підприємств; інститути, інституції і діяльність держави, організаційні структури, які впливають на розвиток підприємництва, система дозвільних та контролюючих органів та ін.

Не менш важливе значення мають функціональні та забезпечувальні елементи, які складаються з фінансового забезпечення (за рахунок власного, позичкового капіталу й залучених засобів) та із забезпечувальних систем (правової, кадрової, нормативно-регулюючої, інформаційної (інформаційне забезпечення: системи зв'язку; фінансові, економічні, правові консультаційні послуги; консультування) та дорадчих служб).

Отже, суть організаційно-економічного механізму забезпечення прибутковості підприємств полягає в створенні державою умов для ефективної діяльності підприємств, які полягають, нехай не у сприянні розвитку підприємства в цілому, а хоча б в обмеженому втручанні контролюючих органів в діяльність підприємств. А вони для підвищення прибутковості повинні збільшувати прибуток. [11, с. 55].

Останні три напрями чималою мірою залежать від сумлінності, кваліфікації економістів, бухгалтерів, фінансистів.

При укладанні угод з покупцями дуже важливо домовитись про оптимальні ціни на товари, роботи, послуги,

та строки їх перегляду у зв'язку з інфляційними процесами, змінами на ринку.

При визначенні показників прибутковості підприємства важливо враховувати фактор інфляції, оскільки він створює несприятливі умови для інвестиційної діяльності. Вірогідність прийняття помилкових інвестиційних рішень в цей час – зростає. Це відбувається через викривлення звітної бухгалтерської інформації підприємства, яку використовують для проведення фінансового аналізу, в тому числі і аналізу показників рентабельності і отримують помилкові результати та далеку від реальної картину фінансового стану підприємства.

Отже, в якості організаційно-економічного механізму слід розглядати комплексну систему, що складається з системи забезпечення, функціональної та цільової системи, які містять певну сукупність організаційних і економічних важелів, які впливають на економічні і організаційні параметри прибутковості з метою забезпечення ефективності управління і отримання конкурентних переваг [12].

Висновки і пропозиції. Таким чином, організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємств – це система еле-

ментів організації, пошуку та мобілізації доходів та відповідних їм економічних інструментів, поєднання яких дозволяє досягти єдиної мети – надходження необхідних фінансових ресурсів для здійснення розширеного виробництва. З огляду на це, організаційно-економічний механізм функціонування підприємств в ринкових умовах слід сформулювати як комплекс організаційних заходів (правових, виробничих та соціальних) і заходів економічного характеру зовнішньої і внутрішньої дії, які в процесі взаємодії і взаємозв'язку здійснюють активний вплив на економічний інтерес суб'єктів господарської діяльності з метою підвищення ефективності і забезпечення сталого розвитку виробництва. Важливе значення для забезпечення умов постійного зростання прибутку та рентабельності має якість їх планування. Цей процес, включає в себе глибокий економічний аналіз виробничих і фінансових показників періоду, що передував плановому періоду, досягнення максимальної узгодженості з кількісними та якісними показниками плану випуску продукції, її реалізації, собівартості, врахування наявних резервів збільшення випуску продукції, зниження витрат на виробництво, особливо непродуктивних.

Список літератури:

1. Кульман А. М. Экономические механизмы / А. М. Кульман. – М.: Прогресс. – 2003. – 360 с.
2. Чепурко В. В. Моделі ситуаційної діагностики стану аграрних підприємств / В. В. Чепурко // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 79-90.
3. Огійчук М. Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення / М. Ф. Огійчук // Економіка АПК. – 2009. – № 6. – С. 31-45.
4. Олійник О. В. Прибутковість різних видів економічної діяльності і тенденції їх розвитку / О. В. Олійник // Вісник ХНАУ. Серія: Економіка АПК і природокористування. – Х., 2008. – № 7. – С. 3-11.
5. Плаксієнко В. Я. Методика визначення фінансових результатів та відображення їх в обліку / В. Я. Плаксієнко, О. І. Дацій // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 2. – С. 16-21.
6. Андреев Б. Ф. Системный курс экономической теории. Микроэкономика: учеб. пособие / Б. Ф. Андреев; под ред. акад. В. А. Петрищева. – СПб.: Лениздат, 2008. – 574 с.
7. Основи економічної теорії: навч. посібник / За ред. В. О. Білика, П. Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2009. – 468 с.
8. Першко Л. О. Сутність організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення / Л. О. Першко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2003. – № 2. – С. 90-94.
9. Гудак В. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення доходності сільськогосподарського виробництва: суть та особливості / В. В. Гудак // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 2. – С. 73-77.
10. Пабат О. В. Органи управління ціноутворенням в Україні // Право і Безпека. Науковий журнал. – № 5 (37) 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_5/PB-5/PB-5_62.pdf
11. Павловська О. В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємств / Павловська О. В. // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 54-60.
12. Малицький А. А. Організаційно-економічний механізм управління підприємством: сутність та структура // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Простір і час сучасної науки» 19-21 квітня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malitskiy-aa-organizatsiyno-ekonomichniy-mehanizm-upravlinnya-pidpriemstvom-sutnist-ta-struktura/>

Богацкая Н.Н., Кричевская Е.А.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевский национальный торгово-экономический университет

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОХОДНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

В статье определено понятие доходности предприятия и факторы влияния на прибыльность. Охарактеризовано понятие качества прибыли, которое определяется через структуру источников формирования прибыли. Проанализирован организационно-экономический механизм обеспечения прибыльности предприятия, его функциональные и обеспечивающие элементы, организационно-экономические элементы, конкретизированы его составляющие. Разграничены организационные (управление, планирование; маркетинговые исследования; внешнеэкономические связи; механизмы лизинга и аренды) и экономические (инновационно-инвестиционные мероприятия; финансово-кредитный механизм, страхование и налогообложение; ценообразование; мотивационные механизмы, средства стимулирования повышения конкурентоспособности) характеристики механизма. Определено, что важную роль в эффективности самого механизма играет государство через создание условий для деятельности предприятий. Предложены пути повышения доходности предприятия.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, прибыльность предприятия, прибыль, качество прибыли, рентабельность.

Bogatska N.M., Krychevska O.A.

Vinnitsa Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

ORGANIZATIONALLY-ECONOMIC MECHANISM OF PROVIDING OF PROFITABILITY OF ENTERPRISE

Summary

The article defines the concept of profitability and impacts on profitability. The characteristic of the concept of quality earnings, as determined through the structure of the sources of income. Analyzed the organizational and economic mechanism to ensure the profitability of the enterprise, and its functionality interim elements, organizational and economic elements specified its components. Differentiated organizational (management, planning, marketing research, foreign economic relations, leasing and rental arrangements) and economic (innovation and investment measures, financial and credit mechanism, insurance and taxation, pricing, motivational mechanisms, spurring increasing competitiveness) features mechanism. It was determined that an important role in the efficiency of the mechanism of the state plays by creating conditions for businesses. Proposed the ways of increasing profitability.

Keywords: organizational and economic mechanism, the profitability of the enterprise, profit, profit quality, profitability.